

УДК 343.1:343.14

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.59>

НАЛЕЖНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ДЖЕРЕЛО ДОКАЗІВ ЯК КРИТЕРІЙ ДОПУСТИМОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ¹

Олійник Д.С.,
студентка 3 курсу,
*факультет міжнародного та європейського права,
Національний юридичний університету імені Ярослава Мудрого*

Олійник Д.С. Належне процесуальне джерело доказів як критерій допустимості у кримінальному процесі: теоретичний та практичний аналіз.

Актуальність обраної тематики зумовлена фундаментальним значенням інституту доказів у кримінальному процесі. У кожному кримінальному провадженні саме докази є тим підґрунтям, на основі якого здійснюється з'ясування фактичних обставин справи, визначення винуватості або невинуватості особи, а також прийняття обґрунтованого, законного та справедливого судового рішення. Серед численних аспектів доказового права особливу увагу заслуговує поняття належного процесуального джерела як одного з основоположних критеріїв допустимості доказів. Ураховуючи тенденції правозастосування, актуальним є як теоретичне осмислення цього критерію, так і вивчення його реалізації у практиці досудового розслідування та судового провадження.

Метою статті є здійснення ґрунтовного аналізу інституту належного процесуального джерела доказів у контексті чинного кримінального процесуального законодавства України, розкриття його сутності. Особливу увагу приділено нормативному визначенню процесуальних джерел відповідно до положень чинного Кримінального процесуального кодексу України, а також науковому підходу до розуміння цієї категорії. Проаналізовано окремі проблемні аспекти правозастосовної практики, пов'язані з визначенням допустимості показань, речових доказів, документів та висновків експертів.

На основі положень чинного Кримінального процесуального кодексу України та правозастосовної практики досліджено особливості кожного з передбачених законом процесуальних джерел: показань, речових доказів, документів та висновків експертів. Особлива увага приділена аналізу правової природи показань з чужих слів, обґрунтуванню їх допустимості, а також судовій практиці, яка підтверджує необхідність ретельної оцінки кожного доказу.

Викладене у статті теоретичне узагальнення та практичне осмислення дозволяє дійти висновку про те, що критерій належного процесуального джерела є системною гарантією достовірності доказової інформації. Його дотримання забезпечує не лише законність отриманих доказів, а й підтримує баланс між правом держави на переслідування злочинців та правом особи на справедливий суд.

Ключові слова: кримінальний процес, допустимість доказів, процесуальне джерело доказів, показання, речові докази, документи, висновки експертів, судова практика, кримінальний процесуальний кодекс України (КПК).

Oliiynk D.S. Proper procedural source of evidence as a criterion of admissibility in criminal proceedings: theoretical and practical analysis.

The relevance of the chosen topic is due to the fundamental importance of the institute of evidence in criminal proceedings. In every criminal proceeding, evidence is the basis on which the factual circumstances of the case are established, the guilt or innocence of a person is determined, and a

¹ Науковий керівник: Бабаєва Олександра Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

reasonable, lawful and fair court decision is made. Among the numerous aspects of evidence law, the concept of a proper procedural source as one of the fundamental criteria for the admissibility of evidence deserves special attention. Given the trends in law enforcement, it is relevant to both theorize this criterion and study its implementation in the practice of pre-trial investigation and court proceedings.

The purpose of the article is to provide a thorough analysis of the institute of a proper procedural source of evidence in the context of the current criminal procedure legislation of Ukraine, and to reveal its essence. Particular attention is paid to the statutory definition of procedural sources in accordance with the provisions of the current Criminal Procedure Code of Ukraine, as well as to the scientific approach to understanding this category. The author analyzes certain problematic aspects of law enforcement practice related to determining the admissibility of testimony, material evidence, documents and expert opinions.

Based on the provisions of the current Criminal Procedure Code of Ukraine and law enforcement practice, the author examines the peculiarities of each of the procedural sources provided for by law: testimony, material evidence, documents and expert opinions. Particular attention is paid to the analysis of the legal nature of hearsay evidence, the justification of its admissibility, and the case law confirming the need for a thorough assessment of each piece of evidence.

The theoretical generalization and practical comprehension presented in this article allow us to conclude that the criterion of due process of law is a systemic guarantee of the reliability of evidence. Its observance ensures not only the legitimacy of the evidence obtained, but also maintains the balance between the State's right to prosecute criminals and the individual's right to a fair trial. The purpose of the article is to make a comprehensive analysis of the institution of a proper procedural source of evidence in the context of the current criminal procedure legislation of Ukraine, and to reveal its essence. Particular attention is paid to the statutory definition of procedural sources in accordance with the provisions of the current Criminal Procedure Code of Ukraine, and also to the scientific approach to understanding this category. The author analyzes certain problematic aspects of law enforcement practice related to determining the admissibility of testimony, material evidence, documents and expert opinions.

Key words: criminal procedure, admissibility of evidence, procedural source of evidence, testimony, material evidence, documents, expert opinions, case law, Criminal Procedure Code of Ukraine (CPC).

Постановка проблеми. У сучасному кримінальному процесі проблема допустимості доказів є однією з найактуальніших, адже саме докази складають основу для прийняття рішень у кримінальному провадженні. Одним із ключових критеріїв, що визначає допустимість доказу, є його походження з належного процесуального джерела. Наявність доказів, отриманих із порушенням процесуального порядку або з неналежного джерела, створює ризик винесення необґрунтованих або неправомірних судових рішень, що, у свою чергу, ставить під сумнів реалізацію принципу справедливого судочинства. Попри формальне закріплення цього поняття в чинному Кримінальному процесуальному кодексі України, його правова природа, зміст, а також межі застосування залишаються дискусійними в науковій спільноті й складними для правозастосування. Особливо це проявляється в умовах зростання ролі експертних висновків і поширення показань з чужих слів. Наявна практика свідчить про неоднозначність підходів до тлумачення належності джерела, що в окремих випадках призводить до визнання доказів недопустимими або, навпаки, використання сумнівної доказової інформації. Це вимагає переосмислення поняття належного процесуального джерела як гарантії прав учасників процесу і надійної основи судового переконання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти допустимості доказів у кримінальному провадженні досліджували такі вчені, як: М.А. Погорельський, Ю.П. Аленін, І.В. Гловюк, О.Г. Шило, І.Ю. Кайло, О.В. Капліна, Л.М. Лобойко, М.М. Стоянов, В.Т. Маляренко, А.В. Панова та інші. Окрім того питання належного джерела розглядали: М.Є. Шумило, В.П. Білоус, О.О. Кальман, В.В. Сірий, О.В. Журавель, В.П. Луцьок, О.П. Острійчук, Г.Р. Крег та інші. Проте це не виключає необхідності ґрунтовного аналізу відповідних теоретичних підходів та практичної реалізації положень про належне процесуальне джерело доказів у кримінальному процесі.

Метою цієї статті є проведення ґрунтовного теоретико-практичного аналізу належного процесуального джерела доказів як критерію допустимості доказів у кримінальному процесі. У результаті – обґрунтувати значення цього критерію як гарантії дотримання прав і свобод осіб, що беруть участь у кримінальному процесі.

Виклад основного матеріалу. У кримінальному процесі докази є центральним елементом, на основі якого здійснюється з'ясування обставин кримінального правопорушення, встановлення істини у справі та ухвалення обґрунтованого судового рішення.

Чинний кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) дає чітке визначення цього поняття. Так, відповідно до ч. 1 ст. 84 КПК, доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню [1].

В доктрині кримінального процесу виокремлюють такі критерії допустимості доказів, зокрема: належне процесуальне джерело, належний суб'єкт збирання доказів, належна процесуальна форма, відсутність істотного порушення прав і свобод людини [2, с. 525].

З-поміж цих критеріїв важливе теоретичне та практичне значення, на наш погляд, має належне процесуальне джерело. Перш ніж розглянути практичну площину окресленого питання, доцільно уточнити зміст цієї категорії. Відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК, процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи та висновки експертів. У науковій літературі процесуальні джерела часто розглядаються як форми закріплення та збереження фактичних даних [2, с. 523].

У контексті кримінального процесу кожне із зазначених процесуальних джерел має свої особливості правового регулювання, порядку отримання та процесуального оформлення, що безпосередньо впливає на їхню допустимість.

Розглядаючи перше джерело, а саме **показання**, варто звернутися до ч. 1 ст. 95 КПК, де зазначено, що показання – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження.

Певна специфіка полягає у тому, що підозрюваний та обвинувачений мають право відмовитися від дачі показань і не несуть відповідальності за їх неправдивість (п. 5 ч. 3 ст. 42 КПК). Натомість свідок зобов'язаний давати правдиві показання, за винятком випадків, коли діють законодавчо визначені привілеї або імунітети. Так, відповідно до статті 63 Конституції України, особа має право відмовитися давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів [3]. Це є проявом привілею свідка, що забезпечує захист від самовикриття. Водночас імунітет свідка виключає саму можливість його допиту, що стосується окремих категорій осіб, передбачених частиною другою статті 65 КПК (зокрема, адвокатів, священнослужителів, суддів у певних випадках тощо).

Що стосується питання безпосередності дослідження доказів, то відповідно до ч. 4 ст. 95 КПК суд може обґрунтовувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання, або отриманих у порядку, передбаченому ст. 225 КПК. Суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них.

Проте, розглядаючи зазначене питання, Верховний Суд у справі № 303/4947/14-к наголошує, що засаді безпосередності, як і будь-якій іншій загальній zasadі, притаманна певна гнучкість при застосуванні в конкретних обставинах. Таким чином, положення ч. 4 ст. 95 КПК не може тлумачитися як безумовна заборона використання показань, які особа давала перед іншим складом суду у тій же справі. З урахуванням викладеного, показання, які особа надавала під час минулого судового розгляду, не можуть вважатися недопустимими доказами лише на тій підставі, що неможливо було забезпечити явку такої особи під час іншого судового розгляду [4].

Досить цікавим та з іншого боку суперечливим є інститут показань з чужих слів, що викликає активні дискусії серед науковців, щодо його допустимості та відповідності засадам кримінального процесу. Так, О.П. Острійчук звертає увагу на те, що показання з чужих слів можуть стати серйозною перешкодою для встановлення об'єктивної істини у справі. Він наголошує, що особа, яка передає інформацію, отриману від інших, не несе відповідальності за її достовірність, а тому такі свідчення можуть мати характер чуток, що є неприпустимим під час досудового розслідування, де кожен доказ має бути перевіреним. Натомість Г.Р. Крег не заперечує сам факт існування інституту показань з чужих слів, але підкреслює необхідність внесення змін до кримінального процесуального законодавства з метою чіткого регламентування умов допустимості таких доказів [5, с. 321].

За своєю суттю показання з чужих слів є похідними доказами і відповідно до ч. 1 ст. 97 КПК це є висловлювання, здійснене в усній, письмовій або іншій формі, щодо певного факту, яке ґрун-

тується на поясненні іншої особи. Водночас показання із чужих слів не може бути допустимим доказом факту чи обставин, на доведення яких вони надані, якщо показання не підтверджуються іншими доказами, визнаними допустимими згідно з правилами, відмінними від положень ч. 2 ст. 97 КПК.

В цьому аспекті варто навести позицію Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного кримінального суду у справі № 732/760/19, в якій було встановлено, що суд апеляційної інстанції, визнавши допустимим доказом показання із чужих слів потерпілого та поклавши їх в основу обвинувального вироку як вирішальні докази винуватості особи за відсутності інших належних доказів, визнаних допустимими згідно з правилами, відмінними від положень ч. 2 ст. 97 КПК, істотно порушив вимоги кримінального процесуального закону [6].

Наступним процесуальним джерелом є **речові докази**. У науковій літературі це поняття тлумачиться як предмети, які об'єктивно в силу своїх власних якостей, а також у зв'язку з іншими обставинами можуть служити засобом для встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження [7, с. 536].

В залежності від того, до якої категорії речових доказів відноситься кримінальний об'єкт, буде вирішуватися його подальша доля. Ґрунтуючись на ч. 1 ст. 98 КПК до першої категорії належать матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення. Тобто це те, що було використано, або спеціально виготовлено для вчинення протиправного діяння.

Далі в нас окреслені матеріальні об'єкти, які зберегли на собі сліди кримінального правопорушення або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження. Як приклад, можна навести відбитки пальців, сліди крові, сліди від зброї, від взуття, які залишив підозрюваний або обвинувачений на місці вчинення правопорушення.

Наступну групу становлять предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, тобто це те, на що було спрямоване протиправне діяння.

І остання категорія – гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення.

Одними з властивостей речових доказів є їх об'єктивність та незамінність. Щодо об'єктивності, то це означає, що інформація, яку містить речовий доказ, формується не для доведення її до відома органів досудового розслідування чи суду, а з іншою метою чи взагалі незалежно від волі будь-яких осіб. Саме тому не є речовими доказами зразки для експертизи. Дане твердження підтверджується і в постанові колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 02.02.2023 року у справі № 591/2823/19, де зазначено, що зразки, отримані для експертизи, не є доказами у кримінальній справі, проте несуть в собі інформацію, що має доказове значення. Саме тому зразки для порівняльного дослідження мають особливий процесуальний статус, являють собою матеріал для отримання нового або перевірки вже наявного доказу. Зразки, отримані для проведення експертизи, самі по собі не встановлюють обставин, що входять до предмета доказування, вони потрібні для порівняльного дослідження під час експертизи [8].

Що стосується незамінності, то речові докази мають нерозривний зв'язок з обставинами минулого і тому їх втрата чи пошкодження призводить до неможливості відтворення. Тому в силу ст. 23 КПК законодавець закріпив правила зберігання речових доказів на рівні закону у ст. 100 КПК. Це правило має виняток і стосується він похідних речових доказів (наприклад, зліпки, копії слідів), які неможливо вилучити або приєднати оригіналами.

Переходячи до наступного процесуального джерела, то під **документом** як джерелом доказів законодавець розуміє спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження (ч. 1 ст. 99 КПК).

Водночас важливо проводити чітке розмежування між документами як самостійними джерелами доказів та документами, які можуть виступати як речові докази.

Ключова відмінність полягає в тому, що для документів як самостійних джерел доказів доказове значення має зміст, тобто зафіксовані у них відомості, тоді як форма має допоміжний характер. Такий документи може бути замінений, наприклад, копіями чи витягами, без втрати їх доказового значення за умови належного процесуального оформлення. У свою чергу, документи як речові докази мають значення не лише за змістом, але й за формою: важливими є їх зовнішній вигляд,

місце, час виявлення, фізичний стан тощо. Крім того такий документ є унікальними – він містить сліди злочину, які виникли внаслідок конкретної події і не можуть бути відтворені в інший спосіб [9, с. 351].

Варто зазначити, що у кримінальному провадженні найбільш поширені документи як докази мають письмову форму [10, с. 244]. При цьому все більшого значення набувають документи, створені в електронному вигляді, які активно використовуються у процесі доказування.

З цього приводу досить цікавою є практика Верховного Суду, а саме постанова від 07.10.2020 у справі № 725/1199/19, в якій зазначено, що безпідставним є ототожнення електронного доказу як засобу доказування та матеріального носія такого документу. Характерною рисою електронного документа є відсутність жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія. Допустимість електронного документа як доказу не можна заперечувати винятково на підставі того, що він має електронну форму. Всі ідентичні за своїм змістом екземпляри електронного документа можуть розглядатися як оригінали та відрізнятися один від одного тільки часом та датою створення. Питання ідентифікації електронного документа як оригіналу можуть бути вирішені або повноважною особою, яка його створила або, за наявності підстав, шляхом проведення спеціальних судових досліджень. До того ж у частині 3 ст. 99 КПК законодавець визначив, що оригіналом документа є сам документ, а оригіналом електронного документа ще й його відображення, якому надається таке ж значення як документу [11].

Останнє, але не менш цікаве процесуальне джерело – **висновки експертів**. Загалом у ч. 1 ст. 1 Закону України “Про судову експертизу” (далі ЗУ “Про судову експертизу”) судова експертиза - це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [12].

Проте не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права (ч. 1 ст. 242 КПК). Тому що презюмується, що сам суд або слідчий суддя, слідчий дільничач є фахівцями в галузі права і все що стосується сфери права, саме вони мають давати відповіді на певні питання.

Відповідно до ч. 1 ст. 101 КПК висновок експерта - це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи. Експертом у кримінальному провадженні згідно з ч. 1 ст. 69 КПК є не просто особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, вона повинна мати право відповідно до ЗУ «Про судову експертизу» на проведення експертизи, а також їй має бути доручене таке дослідження.

Правові підстави проведення судової експертизи зазначені у ч. 1 ст. 7⁻¹ ЗУ «Про судову експертизу» до яких належать: відповідне судове рішення чи рішення органу досудового розслідування, або договір з експертом чи експертною установою – якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб. Таким чином експерт не має права за власною ініціативою збирати матеріали для проведення експертизи (ч. 4 ст. 69 КПК).

Фактичною підставою проведення експертизи є необхідність спеціальних знань для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження (ч. 1 ст. 242 КПК). При цьому проведення експертизи може бути як обов'язковим у передбачених законом випадках (ч. 2 ст. 242 КПК), так і здійснюватися за ініціативою сторін. У такому разі сторони повинні сформулювати питання, які відповідають предмету відповідної експертизи, належать до компетенції експерта та мають значення для встановлення обставин кримінального провадження [13, с. 152].

Окрім цього законодавець у ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про судову експертизу» зазначає, що судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, до яких належать: науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

Особливу увагу в контексті оцінки висновку експерта як джерела доказів заслуговує правова позиція Верховного Суду від 29.09.2020 у справі № 601/1143/16, відповідно до якої суд не може залишити без уваги ту частину доказів та встановлених на їх підставі обставин лише з тієї причини, що вони суперечать версії обвинувачення. Висновок експерта не може визнаватися цілком недопустимим лише на тій підставі, що частина інформації, використана під час проведення

експертизи, не підтвердилася в ході судового розгляду [14]. Такий підхід підкреслює важливість комплексної та об'єктивної оцінки доказів, а також забезпечення змагальності сторін і дотримання принципу справедливого судового розгляду.

Висновок. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що належне процесуальне джерело доказів є одним із ключових та обов'язкових критеріїв допустимості доказів у кримінальному провадженні. Його дотримання забезпечує законність та обґрунтованість зібраної доказової інформації, виступає гарантією дотримання прав і свобод учасників процесу, а також сприяє досягненню головної мети кримінального провадження – встановленню істини та прийняттю справедливого судового рішення. Встановлена судова практика підтверджує важливість комплексної оцінки кожного доказу з урахуванням його джерела, способу отримання та оформлення. Недотримання цього критерію може призвести до визнання доказу недопустимим і, як наслідок, суттєво вплинути на результати кримінального провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Коробка О. С. Допустимість доказів у кримінальному процесі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021, № 4, с. 524–526. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/131.pdf.
3. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 30 травня 2019 року № 303/4947/14-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82218033>.
5. Омельчук Л.В., Бичок Т.П. Показання із чужих слів як процесуальне джерело доказів. *Юридичний науковий журнал*. 2020, № 4, с. 320–323. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2020/79.pdf.
6. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного кримінального суду від 22 квітня 2021 року № 732/760/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96632050>.
7. Пачколіна В.А., Кириченко К.С., Селівьорстова М.Р. Речові докази у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. – 2021, № 4, с. 536–538. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/134.pdf.
8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 02 лютого 2023 року № 591/2823/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108849815>.
9. Рогатинська Н.З. Значення документа як джерела доказів у кримінальному судочинстві. *Університетські наукові записки*. 2012, № 3 (43), с. 349–354. URL: https://library.wunu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv/Факультет%20Юридичний/Кафедра%20кримінального%20права%20та%20процесу/рогатинська%20н/111Значення%20документа%20як%20джерела%20доказів%20у%20кримінальному%20судочинстві.pdf.
10. Амеліна А.С., Демент'єва С.М. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021, № 3, с. 243–246. URL: http://lsej.org.ua/3_2021/64.pdf.
11. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 07 жовтня 2020 року № 725/1199/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92173671>.
12. Закон України “Про судову експертизу” від 25.02.1994 року № 4038-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
13. Давидова Д.В., Волобуєва О.О. Висновок експерта як процесуальне джерело доказів: окремі аспекти теорії та практики. *Південноукраїнський правничий часопис*. – 2015, с. 151–154. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2015/2/46.pdf>.
14. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 29 вересня 2020 року № 601/1143/16. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92335214>.